VELKÁ
DOBRODRUŽSTVÍ

Za roubenkami, jeleny a slavnými rodáky do Semil

GPS souřadnice: 50.603297, 15.3337778

Praktické informace

Délka trasy: 5 km

Obtížnost: Lehká a krátká trasa, která vede v první části výletu městem, pak pokračuje do mírného kopce a kolem řeky se vrací do centra Semil. Terénní kolo a kočárek trasu zvládnou a pejskům se rovněž výlet bude moc líbit.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: 110 km z Prahy ujedete autem asi za hodinu a půl po rychlostní silnici R 10 směrem na Mladou Boleslav, Turnov a na Semily.

www.idos.cz

Turistická mapa: Odkaz na mapy.cz

Parkování: Nedaleko kruhového objezdu na Riegrově náměstí. V infocentru si zakupte parkovací hodiny a budete mít dvě hodiny parkování v době od 7 do 17hod. zdarma: Mimo tuto dobu a o víkendech parkovací hodiny nepotřebujete. Parkovat můžete také v Husově ulici, kde před infocentrem a naproti restauraci, parkovací hodiny nepotřebujete.

WC: Veřejné toalety najdete v budově městského úřadu a také v Muzeu Semily.

Možnost občerstvení: Kavárna Klid (vedle Městského úřadu), Prostě Bistro (cyklostezka u Jizery), Bistro Tulipán (park Ostrov – od dubna do října), restaurace Da Giorgio (ulice Ke Stadionu), Restaurace Adria (ulice Jana Žižky), restaurace v pivovaru (Husova ul.)

Roubené chalupy (vstupenky je možné zakoupit v budově muzea)

Otevírací doba:
červen a září: o víkendech v 10.00 a v 14 00
červenec a srpen: denně v 10.00 a v 14.00

Vstupné: dospělí – 50 Kč, snížené vstupné – 30 Kč

Muzeum a Pojizerská galerie Semily (muzeumsemily.cz)

Otevírací doba:
září–červen: úterý–neděle (9.00–12.00 a 13.00–16.00)
červenec–srpen: denně (9.00–17.00)

Vstupné: dospělí – 60 Kč, snížené vstupné – 40 Kč, děti do 6 let zdarma

Věž kostela sv. Petra a Pavla

Otevírací doba:
červen a září: so + ne (11.30 a 15.00)
červenec–srpen: denně (11.30 a 15.00)
Vstupné: dospělí – 50 Kč, snížené vstupné – 30 Kč, děti do 6 let zdarma

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Kalich, Frýdštejn, Sychrov, Hrubý Rohozec, Bozkovské jeskyně, Kozákov.

Trasu pro vás prošla a popsala Lucie Nachtigallová.

Výlet testovali bráškové Kamil a Patrik z Liberce.

Postřehy dětí:
Kamil (6 let): „Bavilo mě hledat nápisy a věci na sochách, chaloupky byly hezké a také hřiště s loďkou.“
Páťa (8 let): „Našel jsem sokola, kterého brácha neviděl, pak jsem našel cestu a modrou značku. Výlet mě moc bavil.“

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

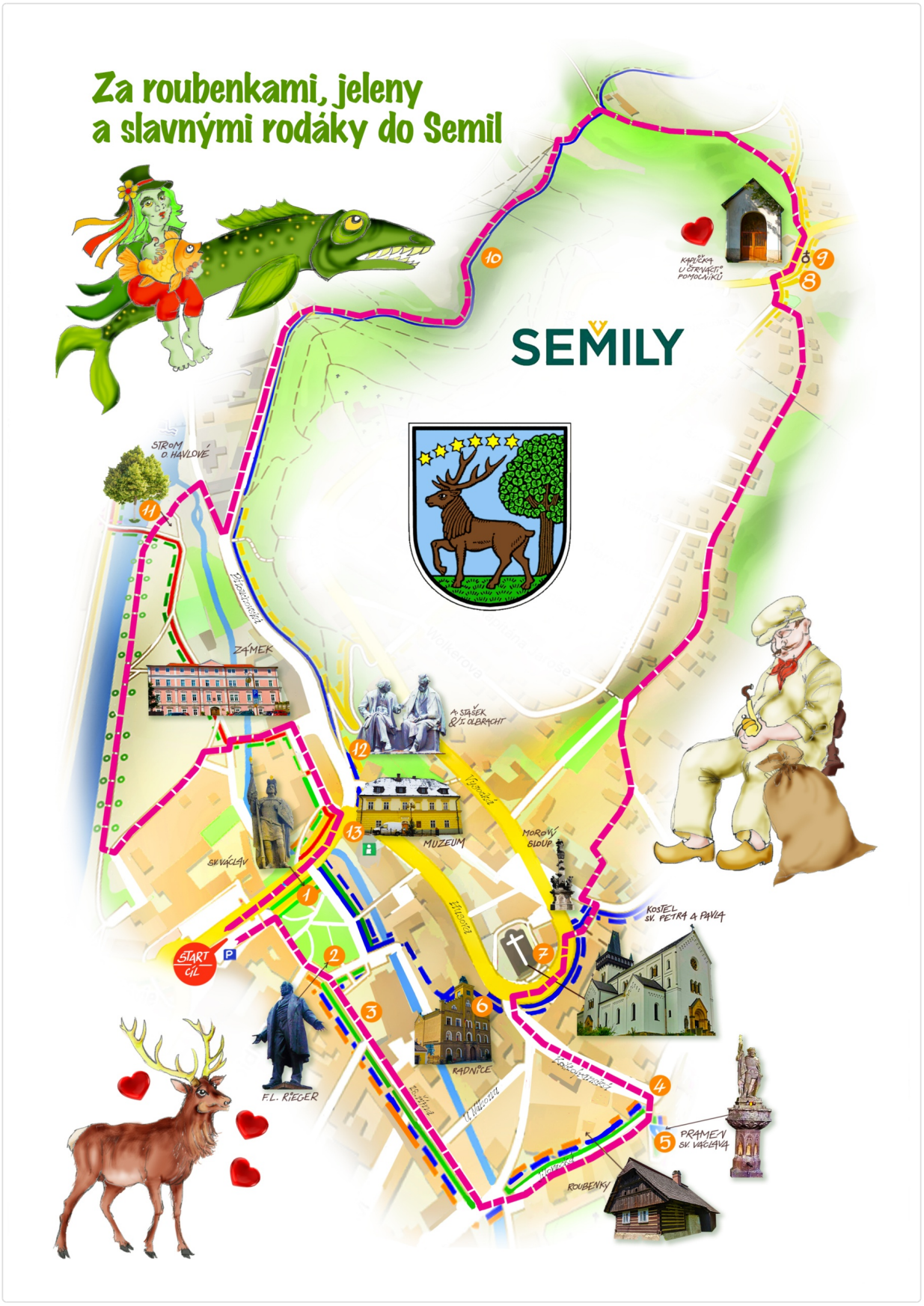
město Semily naleznete v klidné krajině na dosah Českého ráje, Krkonoš a Jizerských hor, pouhých 110 kilometrů severně od Prahy. Je to zajímavé místo, jež skrývá mnoho památek. Ukážeme vám roubené chaloupky jako z pohádky, historickou radnici i malebný kostel. Prozradíme, které významné osobnosti se v Semilech narodily (a že jich bylo!), provedeme vás přírodou a také podél řeky Jizery. Nebudou chybět pověsti, hledací úkoly, nápaditá dětská hřiště a růžový zámek.

Výlet vznikl s laskavou podporou, pomocí a dotací města Semily a díky tomu je pro všechny výletníky zdarma. :)

Dopis dětem

Ahoj, kluci a holky, dnešní cesta za hádankou povede krásnou krajinou kolem malebných chaloupek, soch i kostelů. Budete hledat nápisy a předměty na sochách, sokola a spoustu dalších věcí. Také si cestou můžete pohrát na mnoha hřištích.
Stejně jako k našim ostatním výletům jste i k tomu dnešnímu dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst správné texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte. Když ji po vyluštění přinesete ukázat do Turistického informačního centra Semily v budově Muzea a pojizerské galerie, dostanete za ni dáreček.

Mapa výletu

Za roubenkami, jeleny
a slavnými rodáky do Semil
SEMILY
STROM O. HAVLOVÉ
ZÁMEK
A. STAŠEK & I. OLBRACHT
MUZEUM
MOROVÝ SLOUP
SV. VÁCLAV
START
CÍL
F.L. RIEGER
RADNICE
KOSTEL SV. PETRA A PAVLA
PRAMEN SV. VÁCLAVA
ROUBENKY
KAPLIČKA U ČTRNÁCTI POMOCNÍKŮ
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13

Doplňovačka

Jdeme na to:

Motor vypneme a za ruční brzdu zatáhneme na parkovišti, které je výchozím bodem naší trasy. Stojíte v samém centru města. Odsud je to všude kousek.

Rozhlédněte se. Jak se vám tady líbí? Víte, jak se jmenuje řeka, která nás bude část výletu provázet? Poradíme, že začíná na písmeno J.

Kdo najde na obrázku kravičku a pod ní slepičku? A kdo dostal při pohledu do výlohy obchodu hlad? :)

Kráčíme směrem k parku. Jestli jste si doma zapomněli pití, můžete si dát hlt vody z místního **pítka**. Kdo ho najde? Voda z něj je pitná, ale teče jen v sezoně. Na rozdíl od Jizery. :)

Znáte pohádku, ve které mění osudy postav živá voda a mrtvá voda?

Poradíme, že se v ní jeden kuchtík snaží vysloužit princeznu pro svého krále a zpívá:

Vez mě, má loďko, ke břehu,
jedu, jedu pro něhu,
jedu, jedu pro krásu.
Pro dívku s vlasy do pasu.

Zlatovlásko,
krásko,
kdo ví, co bude dál.
Zlatovlásko,
krásko,
chce tě bohatý král.

To jsme začali se zpěvem brzy, že? Obvykle zpíváme až ke konci výletu, tak hezky honem zase zpátky k místu, na kterém stojíte.

Zkuste najít rohový dům a na něm příbory. Jakou barvu má talířek, na kterém leží?

Dnešní centrum města – Riegrovo náměstí – se kdysi ani nepočítalo k městu. Víte, proč ho nikdo nebral moc vážně? Toto místo bylo často zaplavováno Jizerou. Situace se změnila až poté, co byla úroveň terénu zvýšena téměř o dva metry. Představte si, že tam, kde máte nožičky, byla půda před 100 lety o 2 metry níže. To je zhruba výška vašeho tatínka. Takže tatínek by byl při záplavách klidně ve vodě až po čepici. Menším otcům by nepomohly ani podpatky či do výše čnící bambule kulichu…

Jdeme hledat první dnešní sochu… Je to socha sv. Václava, kterou v roce 1864 nechal zhotovit František Ladislav Rieger na památku svého otce Václava, jmenovce světce. Nejspíš taťku viděl jako svatého. Máte to taky tak?

Kolik křížů vidíte na soše? A co má svatý Václav na erbu? Vyplázněte jazyk jako orlice. :)

Obejděte sochu a najděte nápis.

1. **Opište poslední slovo prvního řádku.**

Jdeme hledat další sochu v parku. Kdo u ní bude první? Tipnete si, jak je velká? Kdo bude svým tipem nejblíže, může odpovědět na naši další otázku jako první.

Šestimetrový **pomník F. L. Riegra** je dílem sochaře Františka Šalouna. (Což je ten, co vysochal například Jana Husa na Staroměstském náměstí v Praze.) Při odhalení bronzové sochy v roce 1928 byl slavnostním řečníkem Karel Kramář, první předseda československé vlády.

Věděli by školáci nebo rodiče, kdo byl v té době prezidentem Československa? Ve funkci byla tato hlava státu od roku

1918 až do roku 1935. To je hodně dlouhá doba! To už by dnes nešlo. Kolik let může být ve funkci současný prezident? A jak se jmenuje?

Socha zpodobňuje Riegra jako poslance říšské rady v řečnickém postoji. Což také tak trošku odpovídá na otázku, kdo pan František byl. Politik a vlastenec, který se v časech, kdy jsme byli součástí Rakouska-Uherska, bil za naše národní zájmy. Patřil k nejvýznamnějším českým osobnostem 19. století. Téměř sedmdesát let byl předním účastníkem, často přímo organizátorem všech důležitých politických událostí v naší zemi. Více vám hlavinky přetěžovat nebudeme. Jen vám ještě prozradíme, že Rieger se v Semilech narodil a naším úkolem nyní bude najít jeho rodný dům s pamětní deskou, který patřil rodině Riegrů.

Postavte se se tak, abyste měli sochu přímo proti sobě. Podívejte se na Františkovy ruce.

2. **Jak se jmenuje nejdelší prst na jeho levé ruce?**

Vstoupíme do ulice 28. října a jdeme hledat dům s pamětní deskou právě milého pana Františka.

Nejprve po pravé ruce mineme modrou budovu. Vidíte, jak z omítky trčí paže? Co asi drží?

Pak uvidíme nalevo městský úřad a na něj nalepený domeček s restaurací. Tady pátrejte.

Na domečku nejprve najděte kamenný erb. Která zvířata na něm vidíte?

Pak je tady pamětní deska. Zjistěte, v jakém měsíci v roce se politik narodil.

3. **Napište název měsíce.**

Riegrův dům byl kdysi mlýnem, který patřil semilské vrchnosti. Stál zde údajně již koncem 15. století. Než se dostal do rukou známého rodu mlynářů Riegrů, vystřídalo se v něm několik majitelů. Jak jméno napovídá, z vyhlášené mlynářské rodiny pochází nejslavnější semilský rodák F. L. Rieger. Jeho maminka byla – jak jinak – mlynářka. Ovšem ne ledajaká. Široko daleko byla známá svou pohostinností, takže se mlýn stal jakýmsi společenským střediskem Semil. (Dobře věděla, že láska prochází žaludkem.) Kvůli těžké nemoci však musela později mlýn prodat. Ostatní budovy mlýna byly po prodeji mlýna přestavěny na budovy textilní továrny a od roku 2006 zde sídli městský úřad. O všem, co všechno se v nich v současnosti semele, informují Semilské noviny.

(Pokud by někdo potřeboval použít toaletu, najde ji v budově městského úřadu)

Stejnou ulicí pokračujeme až k mostu přes potok, který přejdeme. Ještě předtím se podívejte doprava na krásnou secesní stavbu. Je to budova Sokola.

Není to však místo, kde by v kleci chovali nějaký obzvláště vyvedený exemplář chráněného dravce. **Sokol** je označení českého tělocvičného a tělovýchovného spolku, v minulosti hodně velkého a hodně populárního. Kdo kdysi nebyl sokol, ten jako by ani nebyl. Přinejmenším se zdál být podezřelou existencí. Za zakladatele Sokola jsou považováni pánové Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner. Do Sokola můžete vstoupit i dnes, protože tahle tělocvičná organizace vlastně nikdy nezmizela docela. Tyršovo sokolské heslo ***V zdravém těle zdravý duch*** ostatně platí dodnes.

Vidíte sochu černého dravce? A kamennou tvář paní s dlouhými vlasy pod balkonkem?

Přejdeme přes vodu. Teď by se nabízelo pokračovat ulicí, která má ve jméně stejného dravce. My ale puzení nedbáme a pustíme se doprava, a to tak, že budeme mít modrý dům po levé ruce.

V Jílovecké ulici (stranou od rušných částí města) totiž budeme hledat krásné, pohádkové domečky – roubenky. Jsou celkem tři. Jedna je v soukromých rukou a další dvě ve správě muzea.

V zelené roubence sídlí sdružení *Semínko země* a funguje zde lesní školka *Kořínek*.

To jsou hezké názvy, že? Ještě by se tady mohla vyskytovat třída *Lístečků* nebo *Stonečků*.

Jak se jmenovala nebo jmenuje vaše třída ve školce?

Víte, z jakého Večerníčku pochází písnička s textem:

Vstávej, semínko, holala, bude z tebe fiala.

Vstávej, semínko, holahej, bude z tebe petržel.

***Roubenky** pocházejí z přelomu 19. a 20. století. Tehdy je obývali drobní řemeslníci, dělníci a domkáři.*

Historické expozice jsou ke zhlédnutí v červené roubence. Je to pilníkářská dílna, v níž se pilníky vyráběly až do roku 1956. Můžeme si tady prohlédnout původní postup ruční výroby a prakticky vyzkoušet rozdíl mezi strojně a ručně vyrobeným pilníkem. Druhou expozicí je Život v Semilech. *Má podobu obytné světnice z přelomu 19. a 20. století. Třetím zpřístupněným prostorem se stala půda s jedním z nejstarších typů povalových („kládových“) stropů, původní zachovanou hliněnou podlahou, výstavou léčivých rostlin a interaktivní expozicí pro děti. Výstava poskytuje základní přehled o léčivých rostlinách, způsobech jejich sběru, zpracování i použití. Prostě o všem, co by se s léčivkami mělo dělat, aby lidskému organismu co nejvíce prospěly.*

Je fiala léčivá bylina? A co petržel? Pamatujete si, co nakonec Křemílkovi a Vochomůrkovi ze semínka vyrostlo? Ne, nebyl to premiér! Napovíme, že květinka, která začíná na písmeno *D*.

Všechny tři roubenky (domy pojizerského typu) mají mimořádnou hodnotu. Těžko totiž najít jiné, které by byly celkově i v detailech tak neporušené, časem nezničené a nezměněné. Proto byly vyhlášeny kulturní památkou.

Jsou krásné, že? Ve které byste si přáli bydlet?

A chtěli byste bydlet na hřbitově? Co v kostele? Jak se vám líbí ten napravo na hřbitově? Márnice by možná nebyla špatná… Určitě by v ní člověk neřešil problémy se sousedy.

Kdo chce, může se jít do kostela a na místa posledního odpočinku podívat po schodech za naučnou tabulí.

Nejprve ale odpovězte na naši další otázku. Odpověď najdete právě na tabuli s názvem *KOŠTOFRANK A OKOLÍ.*

4. **Jaký předmět je na fotce vlevo?**

Po případném usebrání sil na hřbitově a v kostele se sejdeme u sochy svatého Václava, která je před vámi.

Kostel sv. Jana Křtitele na Koštofranku je jednou z nejstarších staveb v Semilech. Chrám zde stával již dříve, byl však dřevěný a v roce 1691 shořel. Zůstal potom dlouho v troskách. Až byla konečně uspořádána sbírka na jeho obnovu. Nová stavba byla dokončena v roce 1727.

Koštofrank je vrch, na kterém se hřbitov nachází.

Divný název, že? Víte, co znamená? Nám připomíná kaštánek a kafrové mazání. Nebo koštování červeného vína zvaného frankovka. A vám?

Ve skutečnosti název *Koštofrank* pochází z latinského *castellum francum*, což znamená *franský hrad*. Ale také pevnost nebo tvrz.
Je to tedy možná místo, kde kdysi stála první semilská tvrz. Kdo ví…

Pod Koštofrankem se nachází pramen pitné vody s kamenným schodištěm a **sochou sv. Václava**. Všimněte si, jak moc je socha podobná té, kterou jsme viděli v parku.

Pramen tu byl vyveden už v roce 1793, ale kamenná studna byla zřízena až téměř o 40 let později. V jakém to tedy bylo roce? Kdo z vás byl tehdy na světě? Možná tak vaše prapraprapraprapraprababička…

Dokážete vyjmenovat, jak se jmenují nebo jmenovaly vaše babičky a prababičky křestním jménem? Jmenujete se tak také? My máme v rodině třeba pět žijících Františků. A když se všichni sejdeme, tak je to hotový blázinec! :)

5. **Jakou barvu má špička praporu?**

Vstoupíme do ulice Koštofranské a šupajdíme doleva k radnici. Na pravé straně míjíme žlutobílý domeček. Najděte na něm hnědý kamenný obličej pána a zatvařte se jako on. Zkuste s tímto výrazem dojít až k radnici. A nikdo se nesmí smát! :)

Radnice je ta velká budova. V minulosti byla využívána nejen jako sídlo rady města, ale také jako hostinec, hotel, knihovna

a obchod. Také trošku vypadá jako tvrz, že?

Spočítejte okna v prvním patře (pod ním je ještě přízemí). Tento počet zdvojnásobte.

6. **Napište výslednou číslici.**

Původní dřevěná stavba byla vzácnou památkou staročeského stavitelského umění, bohužel však rychle zchátrala, takže došlo k přestavbě. Nová radnice byla slavnostně otevřena roce1874 za přítomnosti F. L. Riegra.

Vzpomene si někdo, kdo to byl? Už jsme si to dnes říkali…

Na průčelí **radnice** je umístěna pamětní deska připomínající návštěvu T. G. Masaryka, který z balkonu v roce 1922 promluvil ke shromážděným občanům. Vidíte ji? Kolik orlic a lvů vidíte nad ní?

Od 16. století má městečko svůj znak. Na modrém štítu kráčí od lípy po zeleném pažitu louky statný jelen a nad jeho parožím září do modře oblohy šest do oblouku srovnaných zlatých hvězd. Zkuste ho někde najít. (Ne paroháče – znak!) Pokud není zde, určitě ho uvidíte na některé z tabulí.

Dominantou města je jednoznačně novorománský **kostel sv. Petra a Pavla** z roku 1911, k němuž míříme.

Na jeho místě stával původně kostel dřevěný, který byl roku 1702 nahrazen kostelem kamenným.

Při bourání starého kostela byla ve zdivu nalezena relikvie – útržky roucha zmáčené dnes již řádně zaschlou krví. Znalci tvrdí, že jde o zbytky látky, která asi kdysi halila tělo nějakého světce, mučedníka. A že relikvie nejspíš pochází z 12. až 13. století. Jak byla objevena?

Ve vnitřní části svatostánku byla v otvoru vytesaném v kameni nalezena zvětralá azbestová krychle velikosti pěsti. V ní se nalézal staletími rozežraný několikrát poskládaný plech. A mezi jeho sklady dva útržky jakési tkaniny: jeden tmavě načervenalý až zahnědlý, druhý nažloutlý. Svrchní část schránky se zachovala celá. Skrývala červenou pečeť se starogotickým nápisem, ze kterého je čitelné pouze slovo „episcopus“ – biskup. Profesor Luksch z Litoměřic, znalec nad znalce, přišel právě s domněnkou o krví zmáčeném rouchu nějaké svaté osoby. Pečeť pravděpodobně vtiskl na dnes již neexistující průvodní list nějaký římský biskup, jenž pravost relikvie potvrzoval. Nález byl uschován v muzeu v Litoměřicích.

To jsou věci!

Ještěže o relikvii neví Harry Potter nebo Indiana Jones! To by z toho byl další dobrodružný román nebo film!

Máte rádi knížky J. R. Rowlingové? Dokážete vyjmenovat všechny kamarády Harryho? A jak se jmenují jednotlivé díly?

Autorka tohoto textu vyrůstala na knížkách Karla Maye, Eduarda Štorcha a Jaroslava Foglara, takže by dala dohromady pár indiánských náčelníků, lovce mamutů a jména chlapců z Rychlých Šípů. Malý čaroděj a jeho kouzla jí zůstaly skryté někde v Bradavicích! :) A vlastní děti jí odmítají doplňovat vzdělání! Nevděk za mateřskou péči světem vládne!

Dokázali by rodiče říci, jak se jmenují hlavní hrdinové Štorchovy nejznámější knihy? A jak se jmenují objevitelé ježka v kleci? Je tady někdo, kdo by věděl, jak se jmenoval chlapec, který slavný hlavolam vyrobil?)

Až budete v Praze, tak si stáhněte náš výlet s tajenkou, který vede Stínadly kolem Vontů a míst, kde se slavné Foglarovy knížky odehrávají.

V blízkosti kostela najdeme několik zajímavých soch. Původní památkou na starý kostel jsou sochy sv. Petra a Pavla v nadživotní velikosti z roku 1702, které jsou umístěné hned u vchodu. Který je Petr a který Pavel?

Svatý Petr bývá zobrazován s těmito atributy: klíč, kohout, kříž, loď, ryby a ucho. Je totiž patronem církve, řezníků, sklářů, truhlářů, hodinářů, rybářů, lodníků, trosečníků, panen a kdovíkoho ještě. Je také ochráncem proti hadímu uštknutí a krádežím, pomocníkem při horečce a bolestech nohou…

Svatý Pavel u sebe mívá hlavu, knihu nebo meč. Je patronem teologů, sedlářů a košíkářů. Pomáhá při ušních chorobách, křečích, hadím uštknutí a také při zvládání strachu. Přimlouvá se za déšť a za plodnost polí.

Trošku nás znervózňují ti hadi. Proč je mají v „popisu práce“ oba svatí? Proč je právě tady zdvojená prevence? Tak se

dívejte pořádně pod nohy, ať na nějakého plaza nešlápnete. Nejspíš v Semilech vyplazují své jedovaté jazýčky více než jinde. :)

Kostel obkroužíme, a to tak, že ho máme po levé ruce. Na naučné tabuli najděte obrázek jelena.

7. **Kolik hvězdiček mu poletuje kolem paroží?**

(Pomůcka pro dyskalkuliky a ty, kdo neumějí do pěti počítat: Už jsme si to říkali!)

Naším dalším cílem je mariánský sloup.

Byl vztyčen jako díkůvzdání za záchranu města po požáru z počátku 18. století. Jedná se o sousoší Panny Marie, sv. Jana Evangelisty, sv. Jana Křtitele a sv. Jana Nepomuckého.

Zase zkusíme poznat, který je který. Maruška je jasná, Nepomuk má u sebe kříž a zbytek musíme tipnout. :) Nebo se zeptat strýčka Googla na jejich atributy…

Na podstavci jsou zobrazeni ukřižovaný Kristus, sv. Václav a sv. Florián. Poslední z nespočtu rekonstrukcí sloupu proběhla v roce 1994, kdy byl nedávno zrestaurovaný sloup stržen nákladním automobilem.

Jak se mu to povedlo, nechápeme. Místa je tu dost! :) Ale je fakt, že mnozí řidiči dokážou i nemožné.

Teď to nesmíme poplést. Zkusíme najít pidiuličku hned u školy, která nás kolem ní vytáhne vzhůru do ulice Najmanovy a pak do Horákovy. Než tam dojdeme, můžeme se úplně lehce dotknout historie města.

První písemná zmínka o Semilech pochází z roku 1352. Týká se farního kostela, takže můžeme předpokládat, že Semily existovaly již delší dobu před tímto letopočtem. Není divu, protože i vy musíte uznat, že je tady vážně krásně!

Semily byly sídlem šlechty, která zde postavila tvrz, později zámek, kolem kterého asi za půl hodiny půjdeme. Po roce 1542 se Semily dostaly do vlastnictví šlechtického rodu Smiřických, poté přešly do správy Albrechta z Valdštejna a po jeho smrti se dostaly do držení cizozemských šlechtických rodů. Zámek, pivovar, lesy a další pozemky odkoupilo město Semily od francouzského šlechtického rodu Rohanů v roce 1899.

Znáte písničku *Jako kníže Rohan* od Richarda Müllera? Jakou mají tito Rohanové souvislost s naším výletem?

Rohanové jsou původně francouzský šlechtický rod, který však z Francie odešel po Velké francouzské revoluci. (Tehdy se totiž v zemi galského kohouta vžil zvyk sekat urozeným hlavy.) Rod se rozdělil na několik linií, z nichž jedna si vybudovala sídlo v Čechách na Sychrově. Další dokonce přijala jméno Rohan Choustník po jihočeském Choustníku. Na rozdíl od sychrovské nebyl této větvi majetek zabaven Benešovými dekrety (ale až komunisty po roce 1948), takže jim byly hmotné statky v Česku – včetně Choustníku – po roce 1990 vráceny. Ti, kterým ho sebrali demokraté, utřeli nos. Mohli bychom o tom dlouze vyprávět…

Sousloví Jako kníže Rohan *se zapsalo do české kultury. Jedná se o titul televizního dramatu s Vladimírem Menšíkem z roku 1983 či o název písně Richarda Műllera. Používá se zejména v souvislosti s velkopanským chováním.*

A jsme zase chytřejší, že?

V Horákově ulici nejprve zkusíme najít a určit velký jehličnatý strom.

Pak můžete napravo za hnědým plotem vyhledat postavičky trpaslíčků. A pak také napravo pod stříškou studny sochu vodníka. Těchto zelených panáčků dnes uvidíme ještě hodně, takže by nebylo od věci naučit se alespoň dvě sloky ze slavné hororové balady Karla Jaromíra Erbena *Vodník*. Kdopak to dokáže?

Na topole nad jezerem

seděl vodník pod večerem:

„Sviť, měsíčku, sviť,

ať mi šije niť.

Šiju, šiju si botičky

do sucha i do vodičky:

Sviť, měsíčku, sviť,

ať mi šije niť.“

Přicházíme ke krásnému dětskému hřišti. I tady je vodník. Kdo ho vidí? Hned mu řekněte básničku! Bude mít radost!

A pokračujeme dál!

Těsně u silnice ze Semil do Vysokého nad Jizerou stojí **kaplička** zasvěcená čtrnácti svatým pomocníkům v nouzi. Jsou vyobrazeni na její stěně. Řekneme si jejich jména. Jde o známosti, které se můžou hodit.

Achatius, Barbora, Blažej, Cyriak, Diviš, Erasmus, Eustach, Jiljí, Jiří, Kateřina Alexandrijská, Kryštof, Markéta, Pantaleon a Vít.

Kdo si zapamatoval alespoň čtyři? Vyzkoušejte se, ať víte, kdo má nejlepšího rychlopamatováka a umí dávat pozor. Kdo má pocit, že si z nouze vždycky dokáže pomoci sám, a proto radši nakukoval do kapličky a hledal poklad? :)

Jaké jméno byste si vybrali vy? Kluci z našeho testovacího týmu by se chtěli jmenovat Pantaleon a Eustach! :) Eustach nejspíš láká kvůli tomu, že všichni máme v těle jeho trubici. Víte, kde ji hledat?

V kapličce se podívejte na strop. Je na něm samička jednoho známého ptáčka.

8. **Jak se jmenuje samička ptáka?**

U kapličky vyhledejte památné stromy. Poznáte druh? Jsou to lípy srdčité. Ty, na které se díváte, jsou staré 150 let.

Najděte na jedné z lip cedulku.

Víte, že byla lípa odedávna nazývána královnou medonosných rostlin? Z jednoho jejího květu může včela vysát až 7 mg nektaru. Lipový med je jeden z nejlepších a jeho použití k léčebným účelům bylo známo už před šesti tisíci lety v Egyptě a starém Řecku. Medem se léčily rány, řada chorob, uchovávalo se v něm maso, aby se nekazilo. Dříve se skladoval v soudcích vyrobených z lipového dřeva, protože v nich nehořkne, nenasaje nepříjemný pach a dobře si uchovává přírodní vůni a chuť.

Z lipového dřeva jsou vyřezány slavné oltáře, neboť se toto dřevo latinsky nazývalo lignum sanctum, což v překladu znamená svaté dřevo. (A také je poměrně měkké, takže se z něj dobře vyřezává.) Národní obuví některých evropských států jsou dřeváky. Nejtrvanlivější, jak se ukázalo, jsou z lipového dřeva. Dá se v nich ujít 352 km. V dřevácích z topolového dřeva jen 142 km. Kdo by si chtěl vyzkoušet takové botky? Alespoň na tento výlet…

Plody lípy obsahují 50 % oleje, který se kvalitou blíží olivovému. Lze z nich připravit i nápoj podobný kávovině.

Máte rádi med a lipový čaj? To je báječná kombinace! Hlavně když jste nemocní a máte teplotu…

Nalevo od stromů je cedulka s nápisem *PAMÁTNÝ STROM*. Jak se jmenuje zvíře na cedulce?

9. **Kolik má ocasů?**

Na křižovatce hlavní cestu opustíme, chviličku půjdeme doleva po žluté turistické značce, ale z ní asi po 50 metrech stočíme doleva a vydáme se po Vysocké. Z ní po 100 metrech zahneme na cestu kolem lesa. U budovy odbočíme doleva a začneme klesat. Je zde mnoho pěšinek, ale všechny vedou dolů do Palackého sadů. Abychom se neztratili, držíme se modré turistické značky.

Stezka nás vyvede kolem hřbitova až do ulice jménem Bítouchovská.

Potrvá nám to asi 15 minut, takže si mezitím řekneme něco k názvu města.

Název Semily *se ustálil až v polovině 19. století, kdy se Semily staly městem. Na starších mapách a v dokumentech najdeme i tvary* Semil, Semill, Semile *či* Semille*. Od čeho je jméno odvozeno, se můžeme jen dohadovat. Podle jazykovědců by mělo označovat osadu „semilů“, tj. lidí, kteří jsou milí nebo kteří se líbí. To je lichotivé, že? Tak schválně… Jsou tady lidé opravdu tak milí? My máme zkušenost, že ano! Kdo je odvážný, může se náhodných kolemjdoucích zeptat,*

zda jim připadá, že jsou milí a hezcí. Ale nedoporučujeme to, protože by po tak divném dotazu milí být nemuseli…

Městský **lesopark**, kterým procházíme, byl slavnostně otevřen v roce 1898. Název dostal po Františkovi Palackém, který Semily často navštěvoval. Víte, co ho sem táhlo? Franta Rieger! Byli totiž nejen spolupracovníci, ale také příbuzní. Rieger měl za manželku Palackého dceru.

V parku roste mnoho domácích i exotických dřevin. Nejčastěji zde spatříte javor mléč.

Najděte ho. Jeho list vypadá jako korunka.

Jaká země má javorový list ve znaku?

10. **Jak se jmenuje český národní strom?**

Pokračujeme po pěšince parkem kolem silnice, někde nad námi je hřbitov.

(Info pro rodiče: V roce 1937 bylo v Semilech otevřeno první elektrické krematorium ve střední Evropě. Funkcionalistická stavba je v interiéru obohacena freskami, které vytvořil akademický malíř Alois Doležel z Prostějova, žák Maxe Švabinského.)

Vidíte barevné kuličky na stromech a napravo tajnou místnost ve skále? Kdopak v ní asi přebývá? Medvědi? Bezdomovci? Netopýři?

Bítouchovskou ulici opatrně přejdeme a v „protisměru“ chviličku kráčíme ulicí Jateční. Vysvětlení, proč se tak jmenuje, si dnes odpustíme. Nebudeme si kazit nádherný den a výlet! :) (I když by nám steak či kotletka jistě dodaly energii došlapat až do cíle.)

Mimochodem, co máte ke svačince? Smažený řízeček, nebo rohlík se salámkem? Ještěže vás nevidí semilští sokolové! :)

Vydáme se doleva a přes vodu se opatrně přešoupáme po lávce. (Pozor, po dešti je kluzká jako úhoř.) Napravo u řeky láká v horkých dnech k osvěžení malá pláž a stín nabídne i nádherná alej před námi.

V roce 2018 zde bylo při příležitosti nedožitých 85 let paní Olgy, manželky jednoho našeho prezidenta, vysazen strom dobré vůle. Připomínají její osobnost a charitativní aktivity.

11. **Jak se Olga jmenovala příjmením?**

K zámku se dostaneme buď cestou alejí kolem řeky, nebo klidně kolem hřiště o něco výše.

Než se sejdeme u zámku, řekneme si jednu hezkou pověst o Jizeře.

V severních horách žil kdysi starý kouzelník, který měl syna jménem Krakonoš. Pod kouzelníkovým zámkem tekl bublající potůček, v němž přebývaly víly. Jejich královna se jmenovala Jizera. Starý Krakonoš každého večera víly navštěvoval a těšil se z jejich tanečků a rejů. Jednoho dne však starý kouzelník zpozoroval, že se mu z klenotnice ztrácejí vzácné drahokamy. Dlouho pátral, kdo mu je bere... Až přistihl svého syna Krakonoše. Vybíral nejkrásnější kusy a bezostyšně si je cpal do kapes. I zeptal moudrý stařec, pro koho skvosty krade. Krakonoš neřekl ani slovo. Teprve po dlouhém naléhání prozradil, že šperky nosí půvabné královně víl, do které se zamiloval. Kouzelník se velmi rozhněval a spanilé vodní víly upadly v jeho nemilost. To mu ty jeho tanečky přišly pěkně draho! I vyřkl zaklínací formuli. V té chvíli se Krakonoš proměnil ve vysoké hory a královna víl v prudkou řeku. Její družky se staly různými potůčky a potoky. Starý kouzelník z kraje zmizel, aby mu nepřipomínal jeho výchovnou prohru…

Od té doby na severu naši zemi uzavírají hory zvané Krkonoše a z vedlejšího hřbetu Jizerských hor stéká řeka, jež se nazývá Jizera. Nedaleko jejích břehů lze někdy nalézt vzácné kameny. Jsou to ony drahokamy, které zamilovaný Krakonoš nosil své královně víl. (My žádné nenašli. Jako obvykle…)

A jsme u zámku! Má hezkou barvu, že? Nepřipomíná vám cukrovou vatu nebo pohádku o jedné princezně, která se píchla o trn? Jak jen se jmenovala?

Kolem roku 1700 nechal zámek postavil hrabě Ferdinand Ignác Desfours. Vybral si místo dostatečně vzdálené od Jizery, na rovině pod příkrým svahem. Severní část zámku zdobily arkády, které tak vytvořily malebnou kulisu zámeckému nádvoří. Sídlem šlechty se stavba nestala, ale byla do ní umístěna správa panství. Roku 1846 zhoubný požár zachvátil téměř celou

střechu. Rozsáhlé rekonstrukce se realizovaly po roce 1898, kdy se vlastníkem zámku stalo město. V roce 1922 byl celý objekt prodán státu. Byly zazděny arkády a postupně přistavěna dvě patra. Tento necitlivý stavební zásah způsobil, že zámek nenávratně ztratil podobu šlechtického sídla. Dnes je využíván účelově. Před zámkem se kdysi až téměř k dnešnímu muzeu rozkládal nádherný udržovaný park. Jeho osud byl ještě horší než osud zámku. Jak ustupoval novější zástavbě, postupně zcela zanikl. Takže buďme rádi, že zbyl alespoň park, ve kterém nyní stojíte. Je moc hezký!

Přes parkoviště a Husovu ulici se vydáme k téměř poslednímu dnešnímu zastavení. Hledáme sochu dvou známých spisovatelů – Antala Staška a Ivana Olbrachta.

12. **Co drží Antal Stašek v ruce?**

Rodiče, věděli byste, jaký byl mezi nimi vztah? Mozkové závity se žhaví… Jak to dopadlo? Kdo nevěděl, udělá dřep. :)

Už jsme skoro v cíli. Jsme totiž u muzea.

V budově, kde sídlí **Muzeum a Pojizerská galerie**, měl byt a advokátní kancelář JUDr. Antonín Zeman, což byl spisovatel, který psal pod pseudonymem Antal Stašek. V Semilech se narodil jeho syn Kamil, který pro změnu používal pseudonym Ivan Olbracht.

Možná znáte jeho knížku o mudrci Bidpajovi a jeho zvířátkách nebo také dětskou bibli, kterou převyprávěl. A jestli je neznáte teď, tak k maturitě se o knížkách téhle rodinné dvojky budete učit určitě.

Najděte na muzeu tabulku s informací, kdo v domě žil.

13. **Opište poslední slovo.**

Copak to na vás z tajenky kouká za divné slovo? Vypadá šíleně, že? Nic se nebojte. Je to latinský název zvířete, které mají Semily ve znaku. Máte to správně! :)

Vzpomenete si, o jaké zvíře jde? Napovíme, že se kamarádilo se Smolíčkem Pacholíčkem…

Vše je hotovo. Procházka i osvěta jsou u konce. Teď už jen stačí zajít s vyluštěnou tajenkou do Turistického informačního centra Semily, které rovněž sídlí budově muzea, a vyzvednout si dáreček. Hezky za něj poděkujte, my děkujeme také. Samozřejmě ne za dáreček, ale za pomoc s výletem a jeho poskytnutí všem výletníkům ZDARMA.

Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil, přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! :)

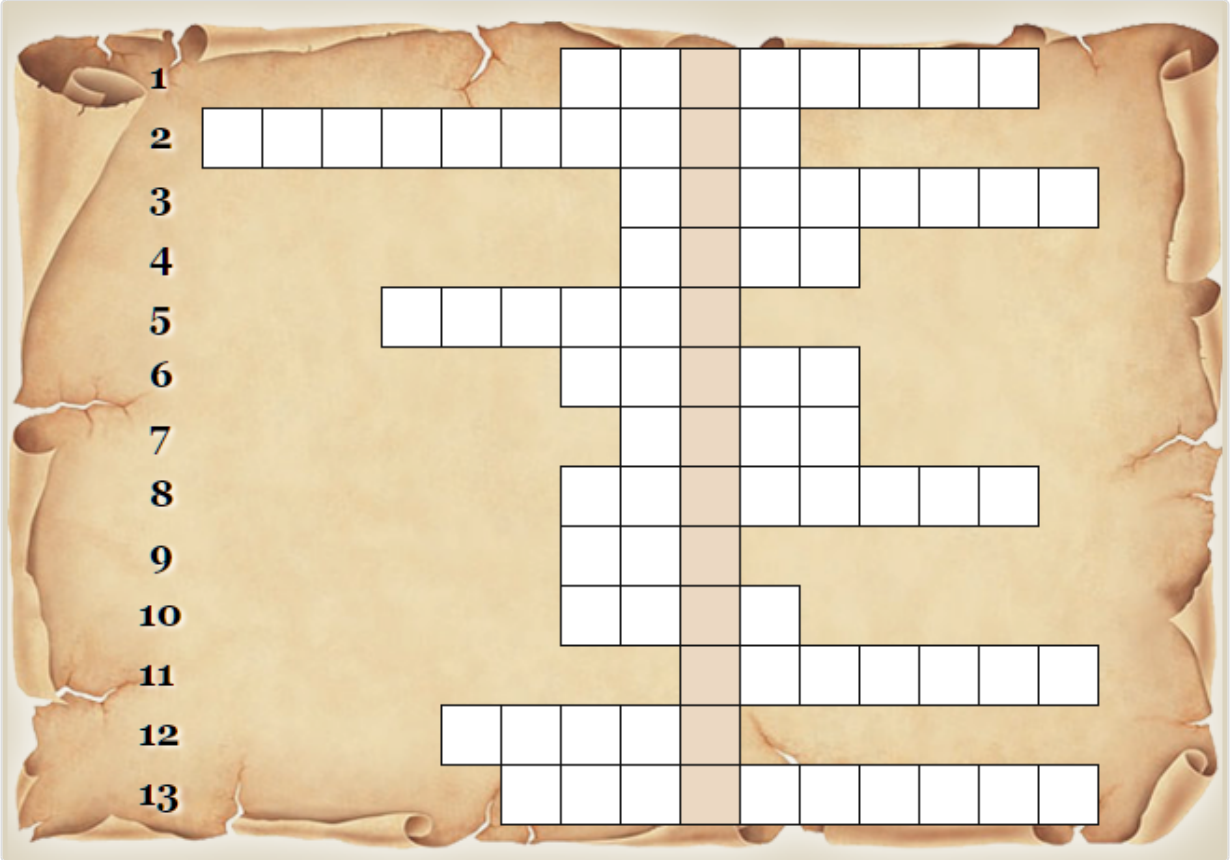
Tip navíc: Ferrata na Jizeře

První česká via ferrata – horolezecký výstup i pro zdatné nehorolezce – leží nad nádherným údolím řeky Jizery, které je známé také Riegrovou stezkou. (Jde o oblast přírodní rezervace Údolí Jizery a lokalitu Natura 2000 Údolí Jizery a Kamenice.) Obtížná místa na ferratě pomáhají šplhavcům překonávat ocelová lana, která také slouží lezcům k jištění. Vzhledem k terénu, kterým via ferrata vede, je ovšem bezpodmínečně nutné dodržovat přísné zásady bezpečnosti. Výstup na ferratu lze doporučit pouze dostatečně zkušeným vysokohorským turistům. Všichni, kdo se k výstupu odhodlají, musejí být vybaveni horolezeckou přilbou, úvazkem a ferratovým setem s tlumičem pádu. Začátečníci a děti by měli být jištěni zkušeným spolulezcem, případně průvodcem. K ferratě se dostanete pěšky od vlakového nádraží v Semilech za 40 minut.

V textu byly použity mj. texty z webů www.kudyznudy.cz, www.semily.cz, www.jizerky.cz, www.databazeknih.cz.

Otázky k tajence

1. **Opište poslední slovo prvního řádku.**
2. **Jak se jmenuje nejdelší prst na jeho levé ruce?**
3. **Napište název měsíce.**
4. **Jaký předmět je na fotce vlevo?**
5. **Jakou barvu má špička praporu?**
6. **Napište výslednou číslici.**
7. **Kolik hvězdiček mu poletuje kolem paroží?**
8. **Jak se jmenuje samice ptáka?**
9. **Kolik má ocasů?**
10. **Jak se jmenuje český národní strom?**
11. **Jak se Olga jmenovala příjmením?**
12. **Co drží Antal Stašek v ruce?**
13. **Opište poslední slovo.**

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 09.11.2026 15:06